

УДК 316.147.091.33:004(477)

В. І. КРИЖАНІВСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено електронній формі навчання, яка стає важливою складовою модернізації системи освіти у зв'язку з динамічним розвитком інформаційно-комунікативного суспільства, з процесами інформатизації та глобалізації. Акцентовано на модернізаційному потенціалі онлайн-навчання порівняно з традиційною моделлю та особливостях, які забезпечують доступність, безперервність і гуманізацію освіти. Наведено приклади та показники світового досвіду успішного запровадження електронної освіти, а також обмеження, з якими країни стикаються в процесі застосування цієї форми. На основі аналізу соціокультурних особливостей української системи освіти визначено особливості запровадження електронного навчання в українських ВНЗ, а також бар'єри, які гальмують його використання та знижують ефективність функціонування.

Ключові слова: модернізація освіти, інформаційно-комунікативне суспільство, e-learning, дистанційна освіта.

У сучасних умовах унаслідок глобалізації інститут вищої освіти знає змін та потребує модернізації, що викликано особливостями функціонування інформаційно-комунікаційного суспільства, суспільства знань, яке «породжує необхідність надання утилітарного знання, обслуговування короткотермінових спеціалізованих потреб мінливих ринків праці» [2, с. 33]. Сьогоднішній оберт модернізації акцентує увагу на провідній ролі інформаційних технологій, комп'ютерних і телекомунікаційних технік, на значенні людського капіталу, рівня та якості освіти, адже в інформаційному суспільстві конкуренція все більше поширюється на сферу освіти. З розвитком і формуванням інформаційного, постмодерного, постіндустріального суспільства поглиблюється взаємозв'язок освіти й соціальних процесів, формується «індустрія освіти», яка відображає потенціал суспільства та сприяє економічному зростанню, що базується на знаннях як основному факторі розвитку виробництва й суспільства загалом [13, с. 108–115].

В Україні спостерігається невідповідність між станом освіти та суспільними потребами. Необхідність модернізації й інтеграції в європейський освітній простір змушує українські вищі навчальні заклади шукати нові форми та види навчання. Сучасні тенденції у сфері освіти, зокрема масовість, доступність, безперервність, інтернаціоналізація, комерціалізація, висувають нові вимоги як до студентів, так і до викладачів. Наразі недостатньо бути лише пасивним слухачем та отримувати нову інформацію, набагато важливішим стає вміння креативно мислити, саморозвиватися, знаходити нові підходи до вирішення проблем, застосовувати знання на практиці, тобто мати певні компетенції. Роль викладача також змінюється:

він не просто передає готове знання, а орієнтує, мотивує, спрямовує індивідуальну активність тих, кого навчає. Сучасна освіта, щоб ефективно функціонувати й забезпечувати ринок висококваліфікованими спеціалістами, повинна мати інноваційний та індивідуалізований характер, застосовувати новітні технологічно-комунікативні засоби навчання й спілкування, забезпечувати не односторонню передачу інформації, а ефективні соціальні комунікації між суб'єктами навчання та ринком праці [8, с. 173–178].

Значний вплив на систему освіти має використання мультимедійних засобів, комп'ютерних мереж, Інтернету, що модифікує організаційний аспект навчання, змінює модель спілкування викладачів та студентів, розширює простір пошуку інформації. Усе це передбачає нові компетенції для викладачів та студентів – вміння користуватися технологічним оснащенням, електронними системами зв'язку, а найголовніше – вміння пошуку та селекції інформації в необмеженому інтернет-просторі. Використання технологій у навчанні дає змогу трансформувати процес навчання в нових економічних умовах, коли найбільше цінують знання і потрібне їх постійне оновлення [5].

Наразі активно поширюються нові форми навчання, які здатні забезпечити доступність, безперервність та гуманізацію освіти, а саме: дистанційне, електронне навчання, яке розвинуто в США та провідних європейських країнах, а в Україні перебуває в процесі впровадження. Електронне навчання – це система передачі знань і управління процесом навчання за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій та мультимедійних засобів на основі електронних засобів обміну інформацією й спілкування через Інтернет, мережі тощо.

Мета статті – визначити особливості та перешкоди впровадження електронного навчання у вищій школі України.

Наукові дослідження щодо проблем впровадження технологій електронного навчання у вищій школі проводили А. Андрєєва, Х. Беккер, Р. Бергер, Ст. Бленк, Д. Брител, В. Кухаренко, М. Моїсєєва, В. Олійник, Е. Полат, Д. Ріель, В. Дж. Хассон та ін.[7]. Теоретичні основи дистанційного навчання викладено в працях В. Бикова, О. Довгялла, Ю. Дорошенка, М. Жалдака та ін. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти за кордоном та в Україні, підходи до їхньої реалізації розглядають Г. Атанов, Р. Гуревич, П. Дмитренко, В. Дятлов, В. Олійник, Ю. Пасічник, Е. Скибицький, О. Собаєва, П. Таланчук, М. Танась, В. Шейко [6]. Питанням модернізації освіти приділяють увагу такі соціологи, як К. Астахова, В. Астахова, В. Бакіров, С. Оксамитна, Л. Сокурянська, Л. Хижняк, Б. Холод, С. Щудло та ін. Увагу привертає колективна монографія за ред. В. Бакірова «Соціокультурні бар'єри модернізації вищої школи України» (2015 р.), у якій визначено глибинні причини, які гальмують процес модернізації системи освіти України, ускладнюють функціонування ВНЗ у сучасних умовах, а також запропоновано перелік змін до системи освіти в

Україні, які допоможуть подолати недоліки та неефективність вітчизняної системи освіти.

Використання технологій online-освіти містить у собі модернізаційний потенціал, оскільки відповідає двом важливим тенденціям – індивідуалізації навчання та концепції «life-long-learning», що забезпечує виховання людини нового типу, яка в динамічно мінливих соціально-економічних умовах зможе активно жити й діяти, роблячи максимальний внесок і в саморозвиток, самореалізацію, і в розвиток суспільства, його прогресивне оновлення, а також сприяє збереженню професійної компетенції протягом усього життя [1]. Електронне навчання надає якісно нові можливості для інтенсифікації навчального процесу, сприяє появі нових моделей навчання, таких як самокероване навчання, інтерактивне навчання, навчання в співпраці та віртуальні класи. Така модель освіти має перевагу в тому, що дає змогу подолати обмеження академічної мобільності, яке пов'язане з необхідністю фізичного переміщення студентів, і надає альтернативу – мобільність ідей, знань та навчання з метою розподілення знання за допомогою обміну освітніми ресурсами, що відбувається у віртуальному просторі. Електронне навчання не дотримується єдності місця, часу та дії [12], натомість дає можливість подолати диспропорції в забезпеченні освітніми закладами різних регіонів, надає широкий доступ до навчання всім групам населення, незалежно від місця проживання, віку, зайнятості тощо.

Порівнюючи електронне навчання з традиційною моделлю, можна виділити такі особливості:

- гнучкість та індивідуалізація: індивід самостійно обирає темп та зміст навчання, розподіляє час, який присвячує вивченню певних дисциплін;

- модульність: усі дисципліни поділяються на курси-модулі, з яких студент самостійно обирає предмети для вивчення;

- паралельність: online-навчання дає змогу паралельно працювати або здобувати другу освіту, не змінюючи місця проживання;

- інформатизація та технологічність: розширена можливість доступу до будь-яких джерел інформації, електронних бібліотек, соціальних мереж, використання найновіших інформаційних та комунікаційних технологій, що забезпечує постійний зв'язок із колегами та викладачами;

- соціальна рівність: доступ до навчання незалежно від місця проживання, віку, походження, зайнятості;

- інтернаціональність: обмін досягненнями та досвідом на глобальному ринку освітніх послуг;

- інноваційність: постає вимога як до викладачів, так і до студентів не просто передачі/засвоєння знання, а постійного саморозвитку та самовдосконалення, прояву креативності й підвищення кваліфікації [11].

Найголовніша особливість електронного навчання – орієнтація на особистість, стимулювання особистісного творчого та інтелектуального

потенціалу на основі самоорганізації, відповідальності й самостійності в прийнятті рішень, володінні комп'ютерною технікою.

Останнім часом відбуваються значні зміни на ринку праці, що безпосередньо впливає на зв'язки із системою освіти: зросли вимоги до персоналу, практично в усі сфери діяльності почали широко впроваджуватися ІТ-технології, а сам персонал став більш мобільним. Можна виділити загальні риси працівників у цифровому столітті: працюють у маленькому колективі, у якому виконують кілька ролей одночасно; працюють за контрактом або за самонаймом, що закладає основи для частотої зміни роботи; тенденції сучасності – зміна «природи» роботи у відповідь на зміни ринку й технічні розробки, відповідно, працівнику необхідно постійно підлаштовуватися під ці зміни, удосконалювати свої навички, тому цифрова компетентність стає однією з ключових; набули поширення різні соціальні мережі, які все частіше використовують для внутрішньої й зовнішньої комунікації з метою забезпечення ефективної роботи, тому працівники повинні бути гнучкими, щоб пристосуватися до швидкозмінюваних умов навколо них, бути компетентними й конкурентоспроможними, для чого необхідно постійно саморозвиватися [14, с. 20–22]. Суспільство знання висуває вимоги щодо таких навичок у спеціалістів: комунікаційні навички передачі інформації через соціальні медіа; здатність учитися самостійно й незалежно (нести відповідальність за рішення про те, що потрібно знати та де отримати це знання); етика й відповідальність як основа побудови довірчих відносин; робота в команді та гнучкість (тісне співробітництво в малих колективах, обмін знаннями, уміння працювати на відстані з колегами, партнерами й клієнтами); критичне, креативне та стратегічне мислення; уміння працювати з інформаційно-комунікативними технологіями; ключове вміння в суспільстві, заснованому на знаннях, – управління знаннями: знайти, проаналізувати, оцінити, застосувати й поширити інформацію в межах особливого контексту. Подібні зміни та вимоги зумовлюють необхідність створення умов для безперервної, швидкої, гнучкої й одночасно високоякісної підготовки кадрів. Традиційна система освіти не встигає за всіма змінами, не має можливості задовольняти швидко змінювані потреби суспільства, тому необхідна альтернативна система, яка буде готувати фахівців-інноваторів, які будуть легко та швидко інтегруватися в мінливий глобалізований світ. Такою альтернативою стає електронне навчання, проте воно не замінює повністю традиційні форми навчання, а доповнює їх, сприяє інтеграції найсучасніших інформаційних і комунікаційних технологій із системою організації навчання, з реальним навчальним процесом.

Світовий досвід упровадження електронної освіти у Відкритих університетах Великобританії, США, Німеччини, Польщі та інших країнах є показником успішної реалізації проектів дистанційного навчання. Світовий ринок індивідуально орієнтованого електронного навчання досяг 35,6 млрд дол. у 2011 р. і щороку зростає на 7,6%, відповідно, з таким при-

ростом доходи у 2016 р. становитимуть 51,5 млрд дол. У деяких регіонах спостерігається дуже високий приріст доходів – 17,3% в Азії та Східній Європі, 16,9% – в Африці та Латинській Америці [16, с. 4].

У сучасному світі 249 університетів з 37 країн застосовують електронне навчання [15, с. 7]. Визнаним лідером у галузі впровадження та реалізації електронної освіти є Массачусетський технологічний інститут. Саме він разом з університетом Гарварду заклали основи проекту електронного навчання EdX, який являє собою комплекс онлайн-курсів і спеціалізованих програм, онлайн-простір для спілкування студентів та викладачів тощо. Спочатку на програму було виділено 60 млрд дол. Також на базі MIT розроблено проект «Open Course Ware» (1999), що пропонує 1800 онлайн-курсів, а з 2005 р. запущено Open Course Ware Consortium, який спрямований на впровадження відкритих освітніх ресурсів для використання по всьому світу (OCW поширені в багатьох країнах Європи, Азії, Латинської й Північної Америки). У цьому проекті бере участь понад 3 млн осіб по всьому світу. Також у 2012 р. стартували проекти Coursera і Udacity, в яких беруть участь сотні тисяч студентів.

У лютому 2016 р. дослідницька група США Babson опублікували звіт «The 2015 Survey of Online Learning», який свідчить про зростання кількості студентів, які обирають дистанційне навчання: у 2015 р. їх кількість зросла на 3,9% порівняно з попереднім роком. Близько 28% (5,8 млн) студентів залучені до процесу дистанційного навчання, з них 2,85 млн навчаються повністю дистанційно [17]. Але залишається проблема визнання цінності й законності онлайн-навчання, яку підтримують тільки 29,1% академічних лідерів. Дослідники зафіксували, що приріст відсотка тих, хто реєструється в закладах вищої освіти, нижче порівняно зі стійким зростанням реєстрації на професійні онлайн-курси, що пов'язано з прагненням студентів сконцентруватися на набутті вузькоспеціалізованих компетенцій, придатних для працевлаштування й кар'єрного зростання. Це свідчить про те, що онлайн-навчання буде набирати все більших обертів. Хоча треба буде розв'язати проблему стандартів вищої освіти, щоб підвищити рівень довіри як самих навчальних закладів до такої форми навчання, так і роботодавців.

Ще один приклад успішної реалізації e-learning – університет Ліверпуля – Laureate International Online University – міжнародна мережа інноваційних онлайн-програм і курсів, за якими навчаються понад 27 тис. студентів зі 160 країн, понад 8 тис. уже стали випускниками. У Великій Британії з 1969 р. функціонує Відкритий університет Великої Британії, в якому навчається 225 тис. студентів. Деякі дистанційні програми фінансують роботодавці (біржові фірми, бізнес-школи), 15% за навчання вносять студенти і 85 % уряд, також існують спеціальні гранти [9, с. 7].

Попри поширеність електронного навчання, є певні складнощі в процесі його реалізації. По-перше, це пов'язано з фінансуванням, оскільки

публікація одного курсу коштує 10–15 тис. дол., тому постає питання пошуку довготривалого фінансування. По-друге, необхідний якісний та ефективний переклад курсів на інші мови та культурні контексти. Існує істотний недолік – невизначений статус сертифікатів, який не знайшов формалізованого статусу, як у класичних дипломів про освіту, хоча може бути істотною перевагою при працевлаштуванні. До того ж не всі курси передбачають видачу сертифікатів або ж потрібно за це платити. Варто зазначити, що не всі працедавці визнають такі сертифікати (переважно у сферах ІТ-технологій, бізнес-школи та проходження курсів підвищення кваліфікації).

Україна починає поступово переймати досвід дистанційного навчання, залучається до співпраці з міжнародними Відкритими університетами щодо впровадження онлайн-освіти та запровадження моделі e-learning в українських вишах. Створення перших масових відкритих онлайн-курсів (МООС) було ініційовано КНУ імені Тараса Шевченка – платформа «Онлайн університет». За останні роки дистанційні курси вводять у таких ВНЗ: Харківському університеті радіоелектроніки, Харківському національному технічному університеті ХПТ, Національному технічному університеті України КПТ, Хмельницькому національному університеті, Сумському державному університеті, Полтавському університеті економіки та торгівлі, Національному університеті біоресурсів і природокористування України та ін. Проте у функціонуванні та реалізації нових форм навчання немає системності та систематичності [4]. У цих ВНЗ дистанційне навчання реалізується лише частково, в декількох напрямках – магістратура декількох спеціальностей, підвищення кваліфікації, заочна форма навчання з використанням дистанційних технологій, до того ж не набуло поширеності та достатнього рівня довіри.

Цікавим виявляється досвід запровадження e-learning у Львівській комерційній академії, в якій за 2001–2008 рр. було реалізовано три проекти, створено Веб-центр на базі Moodle, створено банки дистанційних курсів та апробовано дистанційне навчання для магістрів і спеціалістів [7]. Результати дослідження показали, що така форма навчання ефективна, своєчасна та необхідна, до неї готові 79% студентів з опитуваних, але більшість з них вважають, що викладачі лише частково готові до використання цієї системи, до того ж не всі студенти задоволені якістю наданих знань та системою їх контролю й перевірки.

Перспективним напрямом щодо реалізації e-learning є Prometheus – проект масових відкритих онлайн-курсів, запущений у жовтні 2014 р. (<http://prometheus.org.ua/>), який пропонує понад 30 безкоштовних онлайн-курсів з найактуальніших напрямів із залученням провідних викладачів найкращих українських ВНЗ. За цей час на сайті зареєструвалося понад 115 тис. слухачів з 200 населених пунктів України. Зараз Prometheus відкрив реєстрацію на безкоштовний онлайн-курс Гарвардського університету CS50 «Основи програмування»(українською мовою).

Попри активізацію впровадження та поширення електронної освіти, в Україні існують певні особливості. Зокрема, попри законодавче закріплення дистанційного навчання як окремої форми навчання, ця форма залишається на кордоні формальної та неформальної освіти: сертифікати онлайн-курсів не мають того формалізованого статусу, як традиційні дипломи про вищу освіту, тому здебільшого електронне навчання виступає не як базове, а як додаткове (друга освіта, підвищення кваліфікації тощо). Також існує суттєва різниця e-learning у європейських країнах, США та в Україні, що пов'язано з економічними та соціокультурними чинниками. Наприклад, у Великобританії деякі дистанційні курси фінансують комерційні підприємства та бізнес-організації, тоді як в Україні немає налагодженого зв'язку між університетами та фірмами/організаціями, що спричиняє структурну невідповідність між спеціалістами й ринком праці. Ще одна особливість – різний статус дипломів та сертифікатів: незважаючи на те, що українські ВНЗ входять до топ-500 кращих університетів світу, українські дипломи не визнаються міжнародною спільнотою. У такому разі проходження онлайн-навчання в найкращих європейських або американських ВНЗ підвищить рейтинг та конкурентоспроможність працівника. Але відкритим залишається питання, наскільки такі сертифікати будуть цінувати українські працедавці.

В Україні є певні ризики впровадження електронного навчання та бар'єри, які знижуватимуть ефективність його функціонування. По-перше, це стосується студентської мотивації щодо здобуття вищої освіти та поверхового ставлення до процесу навчання: студенти спрямовані на отримання диплома про вищу освіту як певного символічного капіталу, а не певної компетенції чи професійних навичок, це призводить до того, що вони отримують диплом з однієї спеціальності, а працюють у зовсім іншій сфері; невизначеність, відсутність планування щодо застосування отриманих знань, незацікавленість у набутті високих професійних якостей збільшують ступінь академічної нечесності [10, с. 65–89]. У такому разі електронне навчання надасть можливість отримати таке ж поверхове знання, тільки швидше та дешевше. Щоб електронне навчання було ефективним, потрібно змінювати мотивацію студентів, стимулювати їхню самостійність, відповідальність і дисциплінованість, для чого online-курси повинні бути вузько спеціалізовані, відповідати потребам ринку праці.

По-друге, недовіра до такої форми навчання з боку викладачів, які віддають перевагу традиційним формам передачі й перевірки знань. Це пов'язано з тим, що ще не вирішена проблема перевірки знань, отриманих унаслідок електронного навчання, а також з високим рівнем плагіату. Упровадження електронного навчання потребує нових компетенцій як від студентів, так і від викладачів: володіння комп'ютерною технікою, різними мультимедійними засобами надання інформації, користування Інтернетом і соціальними мережами, різними електронними засобами зв'язку. Не

всі викладачі готові до тих змін, які спричиняє електронне навчання у відносинах зі студентами: співпрацювати як колеги, сприймати студентів не як пасивних слухачів, а як активних суб'єктів інформаційного обміну, взяти на себе роль «навігатора», «коректора» індивідуальної траєкторії навчання, розробляти та впроваджувати новітні методи навчання тощо [10, с. 58–60]. Також виникають суперечності організації дистанційного навчання, пов'язаних з вибором синхронної чи асинхронної форми навчання. Наприклад, асинхронна форма надає можливість студентам слухати лекції в будь-який зручний час, що значно економить час, проте у викладачів, навпаки, це викликає більше витрат часу на підготовку матеріалу та консультації за ним.

По-третє, структурна деформація спеціалізації online-освіти, невідповідність професійно-кваліфікаційній структурі суспільства. Електронне навчання більш зорієнтоване в декількох напрямках (ІТ, HR, менеджмент), інші менш розвинені. Також бар'єром є недовіра роботодавців щодо атестатів online-освіти, оскільки на першому місці стоїть досвід роботи та професійна компетенція (практична, а не теоретична) [3].

По-четверте, державне управління та фінансування. Держава повинна забезпечити фінансову підтримку щодо впровадження електронного навчання та інтернаціоналізацію освіти, проте не порушувати автономії вищих навчальних закладів. Потрібні додаткова мовна підготовка та активізація мовної освіти у вищих навчальних закладах, оскільки інтеграція в міжнародне освітнє співтовариство передбачає можливість отримання онлайн освіти в закордонних вишах. Також на законодавчому рівні потрібно закріпити статус online-освіти, щоб диплом/сертифікат після завершення такого навчання визнавали в суспільстві.

Ще один бар'єр – специфіка застосування Болонської системи в Україні: неприйняття двоступеневої системи освіти, часткове використання модульно-кредитної системи тощо. Суттєва проблема для України полягає в тому, що європейські країни визнають українські дипломи не завжди. Дистанційне навчання дасть змогу паралельно отримати диплом, який буде визнано міжнародним співтовариством.

Упровадження електронного навчання в українських вишах – важлива умова модернізації системи освіти, щоб вона ефективно функціонувала, потрібні зміни на різних рівнях:

– макрорівень: внесення змін до державного регулювання та фінансування системи освіти, розширення автономії ВНЗ, сприяння інтернаціоналізації освіти;

– мезорівень: урахування потреб громадянського суспільства, орієнтація на підготовку спеціалістів та фахівців, яких потребує суспільство, подолання диспропорцій між центрами, які забезпечені ВНЗ та периферіями;

– мікрорівень: зміна ставлення до навчання, зміна мотивації щодо здобуття вищої освіти, нова модель стосунків викладачів та студентів.

Висновки. Таким чином, упровадження e-learning в українські ВНЗ є перспективним напрямом модернізації системи освіти в умовах глобалізації та інформатизації, що забезпечить доступність, безперервність та гуманізацію освіти. Україна починає долучатися до стратегії електронного навчання, проте існують бар'єри, які заважають ефективному впровадженню цієї системи: відсутність правового регулювання онлайн-навчання, його акредитації та ліцензування, невизначеність статусу сертифікатів такої форми навчання; слабка інформованість населення щодо можливостей здобуття онлайн-освіти; методична незабезпеченість реалізації онлайн-програм, відсутність якісної системи перевірки знань, недостатня комп'ютеризація вишів. Також бар'єром стає економічна складова – необхідність пошуку довготривалого фінансування (з боку держави або громадянського сектору), відсутність зв'язків з роботодавцями, що спричиняє структурну невідповідність між випускниками та ринком праці. Проблемою стає й недовіра до такої форми навчання з боку викладачів та роботодавців. Для того, щоб подолати ці диспропорції та недоліки, потрібно вносити зміни на різних рівнях (державне регулювання, громадське ставлення, особистісна мотивація щодо здобуття освіти тощо). В Україні чимало вищих навчальних закладів уже починають реалізовувати проекти e-learning, вводять онлайн-курси, у січні 2015 р. створено Всеукраїнську асоціацію електронного навчання, розробляються методичні рекомендації щодо реалізації електронного навчання. Однак на цьому етапі, на наш погляд, найбільш ефективним може стати запровадження змішаного навчання (blended-learning), що дасть змогу використати переваги e-learning, враховуючи соціокультурні особливості української вищої школи.

Список використаної літератури

1. Астахова В. И. Некоторые вопросы теории и практики становления непрерывного образования / В. И. Астахова // Гуманитарные науки. – 2011. – № 3. – С. 86–92.
2. Бакіров В. С. Сучасна вища освіта як предмет соціологічної рефлексії / В. С. Бакіров // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «Соціологія в ситуації соціальних невизначеностей». – 2009. – № 881. – С. 31–36.
3. Каменева Т. Н. Технологии, методы и средства электронного обучения / Т. Н. Каменева // Управляющие системы и машины (УСиМ). – Киев : Ин-т кибернетики НАН Украины, 2015. – С. 47–56.
4. Карпенко М. М. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті : аналітична записка. [Електронний ресурс] / М. М. Карпенко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1693/>
5. Краснова Т. И. Взгляд на электронное обучение через призму трансформации образования / Т.И. Краснова // Молодой ученый. – 2015. – № 11. – С. 1368–1371.
6. Лисенко С. А. Особливості світового досвіду з організації дистанційного навчання в умовах неперервної освіти / С. А. Лисенко. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2014/927-1418210100.pdf>.

7. Ноздріна Л. В. Исследование результатов e-learning проектов в высшей школе Украины [Электронный ресурс] / Л. В. Ноздріна. – Режим доступа: <http://ifets.ieee.org/russian/depository>.
8. Образование в координатах глобализованного развития: теории и интерпретации / [Подольская Е. А., Яковлев А. А., Подлесный Д. В., Нечитайло И. С. и др.]; под. общ. ред. Е. А. Подольской. – Харьков: Изд-во НУА, 2014. – 356 с.
9. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / [Кулага І. В., Ільницький Д. О., Стрельник С. О., Матвійчук А. В. та ін.]. – Київ : Ін-т вищої освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2013. – 38 с.
10. Социокультурные барьеры модернизации высшей школы Украины : коллективная монография / под ред. В.С. Бакирова. – Харьков :: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2015. – 424 с.
11. Таппасханова М. А. Дистанционное обучение – способ реализации образовательной траектории / М. А. Таппасханова // Alma mater (Вестник высшей школы). – 2011. – № 08. – С. 44–48.
12. Хижняк Л. М. Замисел on-line-образования и ловушки на пути его реализации / Л. М. Хижняк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2013. – №1053. – Вип. 31. – С. 157–161.
13. Щудло С. А. Вища освіта у пошуку якості : монографія / С. А. Щудло. – Харків ; Дрогобич : Коло, 2012. – 340 с.
14. Bates A. W. Tony. Teaching in a Digital Age / A. W. (Tony) Bates. – Contact North, 2015. – 504 p.
15. E-learning in European Higher Education Institutions: Results of a mapping survey conducted in October-December 2013 / [Michael Gaebel, Veronika Kupriyanova, Rita Morais, Elizabeth Colucci]. – European University Association, 2014. – 92 p.
16. E-learning Market Trends & Forecast 2014-2016 Report / A Report by Docebo. – March 2014. – 48 p.
17. Online Report Card – Tracking Online Education in the United States [online]. Available: <http://onlinelearningconsortium.org/read/online-report-card-tracking-online-education-united-states-2015/> (February 9, 2016)

Стаття надійшла до редакції 21.06.2016.

Крыжановская В. И. Особенности внедрения технологий электронного обучения в высшей школе Украины

Статья посвящена электронной форме обучения, которая становится важной составляющей модернизации системы образования в связи с динамичным развитием информационно-коммуникативного общества, с процессами информатизации и глобализации. Акцентируется модернизационный потенциал онлайн-обучения по сравнению с традиционной моделью и особенностях, которые обеспечивают доступность, непрерывность и гуманизацию образования. Приводятся примеры и показатели мирового опыта успешного внедрения электронного образования, а также ограничения, с которыми страны сталкиваются в процессе применения этой формы. На основе анализа социокультурных особенностей украинской системы образования определены особенности внедрения электронного обучения в украинских вузах, а также барьеры, которые тормозят его использование и снижают эффективность функционирования.

Ключевые слова: модернизация образования, информационно-коммуникативное общество, e-learning, дистанционное образование.

Kryzhanivska V. The peculiarities of implementation of e-learning technologies at the higher school of Ukraine

This article is devoted to the modern form of study – e-learning – which is an important part of the modernization of the education system due to the dynamic development of informatively-communicative society, the processes of informatization and globalization. The present rotation of modernization focuses on the employment and advanced role of information technology, computer and telecommunication techniques which transform the learning process and put forward new requirements to students and teachers, therefore, offer a review of the basics of the learning process.

Ukraine's integration into the European educational space assumes new forms and types of tuition, which can ensure availability, continuity and internationalization of the higher education system. In this regard, the article focuses on the modernization potential of e-learning in comparison with traditional model, as it manifests in two important trends – the individualization of learning and the concept of «life-long-learning», which take into account individual inclinations and necessities and promote to hold the professional competence during all life in rapidly changing socio-economic conditions.

The author gives examples and indexes of international experience of successful implementation of e-learning: 249 universities from 37 countries use e-learning, for example, Massachusetts Institute of Technology, Harvard University, university of Liverpool – Laureate International Online University, Open university of Great Britain, where more than 1800 online courses have been developed, which attracted more than 3 million people around the world. Despite the effectiveness and prevalence of e-learning, countries meet with certain restrictions in its implementation, including searching long-term financing, quality and effective translation into other languages and cultural contexts, the indefinite status of the certificates, the distrust from teachers and employers.

The features of implementing e-learning in the Ukrainian universities are determined, based on the analysis of sociocultural features of the Ukrainian education system, also the author defines barriers, which hinder its use and reduce the efficiency of its functioning. Ukraine begins to join the e-learning strategy, but this form is on the border of the formal and informal education and has not acquired a sufficient level of trust from students, teachers and employers.

In an order to take advantages of e-learning, it needs to overcome the row of barriers, which reduce efficiency of its functioning such as the lack of legal regulation of e-learning, its accreditation and licensing; the uncertainty of the status of the certificates; the weak awareness about the opportunities for e-learning; the crisis of student's motivation for higher education; insecurity methodical implementation of online programs; the lack of quality of the verification system of knowledge; lack of computerization of universities.

Key words: *modernization of education, informatively-communicative society, e-learning, distance education.*